

AGROTURIZM OB'EKTLARINING SHAHARSOZLIK JIHATIDAN TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISH TAMOYILLARI

*Yusubova Sharqiyaxon San'at qizi – doktorant
Toshkent Arxitektura Qurilish Universiteti*

Annotasiya. Mazkur tezisda agroturizm ob'ektlarining shaharsozlik jihatidan tashkil etish va rivojlantirish tamoyillari ko'rib chiqiladi. Agroturizm, qishloq hududlarida tabiiy va madaniy resurslarni turistik maqsadlarda samarali foydalanishni ta'minlash orqali iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqotda agroturizm ob'ektlarining joylashuvi, arxitektura dizayni, infratuzilma va ekologik jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, shaharsozlik tamoyillari asosida agroturizm obyektlarini rivojlantirishning muhim aspektlari va ularga oid strategiyalar tavsiya etiladi. Agroturizmni tashkil etishda ekologik barqarorlik, mahalliy aholi bilan hamkorlik, transport tizimi va infratuzilmaning rivojlanishi kabi omillar alohida e'tiborga olinadi. Tezisda agroturizmni iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *Agroturizm, Shaharsozlik, Ekologik barqarorlik, Infratuzilma, Qishloq hududlari, Madaniy meros, Rivojlanish strategiyalari, Barqaror turizm*

Kirish. Agroturizm bu qishloq hududlarida tabiiy va madaniy resurslardan foydalanish orqali turizm sohasining rivojlanishini rag'batlantiruvchi, ayni paytda ekologik barqarorlikni ta'minlashni maqsad qilgan turizmning bir turi sifatida, so'nggi yillarda global miqyosda keng tarqalgan va iqtisodiy jihatdan juda muhim sohaga aylangan. Agroturizm faqatgina turistik xizmatlarni taqdim etishdan iborat emas, balki u qishloq hududlaridagi yashash sharoitlarini yaxshilash, mahalliy aholi turmush darajasini oshirish, ekologik barqarorlikni saqlash va madaniy merosni himoya qilish kabi ko'plab maqsadlarni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, agroturizmning shaharsozlik jihatidan tashkil etilishi, uning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Shaharsozlik yondashuvlari agroturizm ob'ektlarining joylashuvi, infratuzilmasi, arxitekturasi va ekologik integratsiyasini mukammal rejalashtirishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Darhaqiqat bugungi kunda qishloq hududlarining rivojlanishida ham agroturizmning o'rni tobora ortib bormoqda. Bu, bir tomondan, qishloqlarda iqtisodiy faoliyatning yangi shakllarini joriy etish, ikkinchi tomondan esa urbanizatsiya jarayonlarining ortib borayotgan ta'siridan himoya qilishning samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi. Agroturizm, o'z navbatida, faqat turistlar uchun xizmatlar taqdim etishdan iborat bo'lmay, balki qishloq hududlarida barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

Tezisning asosiy maqsadi - agroturizm ob'ektlarining shaharsozlik jihatidan tashkil etish va rivojlantirish tamoyillarini tahlil qilish va bu jarayondagi muhim tamoyillarni aniqlashdir. Tadqiqotda agroturizm ob'ektlarining joylashuvi, arxitektura dizayni, infratuzilma, transport tizimi va ekologik jihatlarini batafsil o'rganiladi. Shuningdek, shaharsozlik tamoyillari asosida agroturizm ob'ektlarini rivojlantirishning muhim aspektlari va ularga oid strategiyalarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Ekologik barqarorlik, mahalliy aholi bilan hamkorlik, transport tizimi va infratuzilmaning rivojlanishi kabi omillar agroturizm ob'ektlarining muvaffaqiyatli ishlashi uchun zarur hisoblanadi.

Shuningdek, agroturizm ob'ektlarining shaharsozlik jihatidan tashkil etilishi va rivojlanishi nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlash, balki turizm va qishloq xo'jaligi sektorlari o'rtasidagi o'zaro integratsiyani mustahkamlash, mahalliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasini qo'llab-quvvatlash hamda qishloq hududlarida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Agroturizmning tushunchasi va turli ta'riflari. Agroturizm tushunchasi bir nechta ilmiy va amaliy sohalarni o'z ichiga oladi, shu jumladan qishloq xo'jaligi, turizm, ekologiya va shaharsozlik. Agroturizmning umumiy ta'rifiga ko'ra, bu faoliyat turi turistlarga qishloq hududlarida tabiiy va madaniy resurslarni, shuningdek, qishloq xo'jaligiga oid faoliyatlarni taqdim etishdir. Bu, o'z navbatida, qishloq hududlarining iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Turli manbalarda agroturizmning turli ta'riflari keltirilgan. Masalan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) agroturizmni "qishloq joylarida joylashgan turistik faoliyatlar, ularning qishloq xo'jaligi, o'rmon xo'jaligi va boshqa tabiiy resurslar bilan bog'liq faoliyatlardan foydalanishni o'z ichiga olgan turizmning bir turi" deb ta'riflaydi. Bundan tashqari, agroturizm qishloq hududlarida ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda, shuningdek, mahalliy madaniy merosni saqlashda ham muhim ahamiyatga ega. Bu turizm turi nafaqat turistik xizmatlar taqdim etadi, balki qishloq aholisining turmush darajasini yaxshilashga, mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishga ham yordam beradi.

Agroturizmning tarixi va rivojlanish bosqichlari. Agroturizmning rivojlanish tarixi asosan industriallashtirish va urbanizatsiya jarayonlarining kuchayishi bilan bog'liq. Dastlab, agroturizmning boshlang'ich shakli qishloq xo'jaligi va turizmning birlashgan ko'rinishi sifatida, turistlar uchun qishloq joylarida qishloq hayotini tajriba qilish va tabiiy manzaralar bilan tanishish imkoniyatini taqdim etgan. 20-asrning 60-yillarida, ayniqsa, Yevropa va Shimoliy Amerikada agroturizmning rivojlanishi ko'zga tashlangan. Buning asosiy sababi, qishloq joylarida ishlab chiqarish va maishiy hayotning asosan qishloq xo'jaligi faoliyatiga bog'liqligi va shaharlarda yashovchi aholi uchun tabiiy va ekologik turizmga bo'lgan ehtiyojning ortishi edi.

XXI asrning boshlarida, agroturizm jahon bo'ylab keng tarqaldi va nafaqat iqtisodiy, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yangi yondashuv sifatida qarala boshlandi. Agroturizmni rivojlantirishda davlatlarning qo'llab-quvvatlashi va maxsus dasturlarni ishlab chiqish jarayoni ham muhim rol o'ynadi. Shu bilan birga, ekologik turizm, madaniy merosni saqlash va qishloq hududlaridagi barqaror rivojlanishning muhim tarmog'i sifatida agroturizmning roli tobora ortdi.

Agroturizm va shaharsozlik. Agroturizmni rivojlantirishda shaharsozlik yondashuvlari alohida o'rin tutadi. Shaharsozlik, o'zining asosiy vazifalaridan biri sifatida, odamlar yashaydigan joylarni rejalashtirish va loyihalashni nazarda tutadi, bu esa agroturizm ob'ektlarining joylashuvi va ularni rivojlantirishda bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agroturizm ob'ektlarining muvaffaqiyatli tashkil etilishi, shuningdek, hududni rejalashtirish va rivojlantirishda o'zaro integratsiyani talab qiladi. Shaharsozlik tamoyillari asosida, agroturizm ob'ektlarining joylashuvi, ularga yetaklovchi infratuzilma (yo'llar, transport tizimi), yashash joylari, ekologik muvozanatni saqlash va madaniy merosni himoya qilish kabi masalalar alohida e'tiborga olinadi. Agroturizm ob'ektlarini shaharsozlik nuqtai nazaridan tashkil etish, ular qishloq joylarida nafaqat turistik va iqtisodiy foyda keltirishi, balki atrof-muhitga, ekologik barqarorlikka zarar yetkazmasligi uchun muhimdir. Agroturizm va shaharsozlikni birlashtirish, qishloq joylarida yashovchi aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratishga, ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga, shuningdek, shaharlardan chetga chiqayotgan turizmni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon qishloq hududlarining urbanizatsiya va sanoatlashuv ta'siridan himoya qilish uchun samarali vosita bo'lib, shahar va qishloq o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Agroturizmning ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy ahamiyati. Agroturizmning rivojlanishi ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy sohalarida keng miqyosda ta'sir ko'rsatadi. Ijtimoiy jihatdan, agroturizm qishloq hududlaridagi aholining yashash sifatini yaxshilashga, mahalliy resurslarni samarali boshqarishga va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Ekologik nuqtai nazardan, agroturizm ekologik barqarorlikni saqlashga, yashil texnologiyalarni joriy etishga va tabiiy manzaraning saqlanishiga yordam beradi. Iqtisodiy jihatdan, agroturizm qishloq hududlarida yangi ish o'rinlarini yaratishga, turizm va qishloq xo'jaligi o'rtasidagi sinergetik aloqani mustahkamlashga va mahalliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga xizmat qiladi. Shuningdek, agroturizmning muvaffaqiyatli rivojlanishi mahalliy aholi uchun yangi daromad manbalarini yaratadi, bu esa qishloq hududlaridagi migratsiyaning oldini olishga yordam beradi.

Umuman olsak agroturizm ob'ektlarining shaharsozlik jihatidan tashkil etish va rivojlantirish tamoyillarida tahlil asoslarini muammo va tavsiyalarni quyidagi jadvalda (1-jadval) ko'rishimiz mumkin:

1-jadval

Agroturizm ob'ektlarining shaharsozlik jihatidan tashkil etish va rivojlantirish tamoyillarida tahlil asoslarini muammo va tavsiyalar

№	Soha	Tahlil Asoslari	Muammolar	Tavsiyalar
1	Agroturizm va Shaharsozlik Tamoyillari	Agroturizm ob'ektlarini joylashuvi va shaharsozlik dizayni.	Yaxshi rejalashtirilmagan joylashuv va dizayn turizmning pasayishiga olib kelishi mumkin.	Agroturizm ob'ektlarini tabiiy landshaft va madaniy merosga mos joylashtirish, rejalashtirishda ekologik faktorlarni hisobga olish.
2	Infratuzilma va Transport Tizimi	Transport tizimi va agroturizm ob'ektlarining infratuzilmasi.	Transport tizimining yetishmasligi va infratuzilmaning rivojlanmasligi.	Agroturizm ob'ektlariga qulay transport yo'llarini tashkil etish, infratuzilma rivojlanishini rag'batlantirish.
3	Arxitektura va Dizayn	Agroturizm ob'ektlarining arxitekturasi va ekologik integratsiya.	Arxitektura va dizaynning mahalliy an'analarga mos kelmasligi.	Mahalliy arxitektura an'analari asosida ekologik jihatdan barqaror dizayn yaratish, yashil texnologiyalarni qo'llash.
4	Ekologik Barqarorlik	Agroturizm ob'ektlarining ekologik ta'sirini baholash.	Ekologik salbiy ta'sirlar va resurslarning haddan tashqari sarflanishi.	Yashil texnologiyalarni joriy etish, ekologik muvozanatni

				saqlash va resurslarni barqaror boshqarish.
5	Mahalliy Aholi bilan Hamkorlik	Mahalliy aholi bilan ijtimoiy va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish.	Mahalliy aholi bilan hamkorlikdagi to'siqlar va qarshiliklar.	Mahalliy aholi uchun ish o'rinlarini yaratish, iqtisodiy foydani teng taqsimlash.
6	Madaniy Merosni Saqlash	Agroturizm ob'ektlarida madaniy meros va tarixiy joylarni saqlash.	Madaniy merosning yo'qolishi va atrof-muhitga zarar yetkazilishi.	Madaniy merosni saqlashga qaratilgan rejalashtirish, turistik faoliyatni barqaror tarzda amalga oshirish.
7	Iqtisodiy Rivojlanish	Agroturizmning iqtisodiy foydasi va qishloq hududlarida iqtisodiy faollikni oshirish.	Qishloq hududlarida iqtisodiy o'sishning sustligi va resurslarning etishmasligi.	Iqtisodiy diversifikatsiyani qo'llab-quvvatlash, yangi biznes-model va turistik xizmatlar yaratish.

Manba: Adabiyotlar tahlili asosida muallif tomonidan tayyorlandi

Xulosa. Agroturizmning nazariy asoslari, uning rivojlanish tarixi va shaharsozlik tamoyillari bilan o'zaro bog'liqligi ushbu sohaning o'ziga xosligini va ahamiyatini ko'rsatadi. Agroturizmni rivojlantirishda shaharsozlik va ekologik yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Bu bo'limda agroturizmning asosiy tushunchalari, rivojlanish jarayoni va shaharsozlik bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan. Shuningdek, agroturizmning ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy jihatlari uning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun zarur bo'lgan omillarni belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Usmonov M.R. O'zbekistonda turizm rivojlanishining mintaqaviy xususiyatlari: Toshkent, 2003
2. Yakubjanova Sh.T. Agroturizmning – ekologik va iqtisodiy imkoniyatlar manbai.-Ekologiya xabarnomasi, 2017

3. Nigmatov A., Yakubjanova Sh.T. Agroturizm: milliy turizmning yangi yo'nalishi// O'zbekiston qishloq xo'jaligi.-Toshkent, 2007
4. Toshmurodov T. Xalqaro turizm. Toshkent: Turon-Iqbol, 2007
5. Anvarovna N. D. et al. AGROTURIZMNING TURIZM TURLARIDA O'ZIGA XOS O'RNI VA TASNIFLANISHI //SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2022. – T. 5. – №. 1. – C. 42-47.